מפניני הפרשה - מאמר

אפילו ליבו קשה כסלע

גדולי ישראל רבים עסקו בשאלה: מה המהות בחטאו של משה רבנו במי מריבה. רש"י (פרק כ' – יב') מפרש: "**להקדישני - שאילו דברתם אל הסלע וחוציא חייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו**". הרמב"ן אינו מקבל את פירושו של רש"י: "**החטא במשה ואהרן במי מריבה אינו מתפרסם בכתוב. ורש"י פירש מפני שצוה אותם ודברתם אל הסלע - ולא אמר והכיתם...ודברי אגדה הם, אבל לא נתחוורו, כי מאחר שצוה קח את המטה יש במשמע שיכה בו, ואלו היה רצונו בדבור בלבד מה המטה הזה בידו...ואין הנס גדול בדבור יותר מההכאה, כי הכל שוה אצל הסלע...**" ומוסיף הרמב"ן: "...**והקרוב מן הדברים שנאמרו בזה, והוא טוב לדחות השואל, הם דברי רבינו חננאל שכתב כי החטא הוא אמרם: המן הסלע הזה נוציא לכם מים, וראוי שיאמרו יוציא ה' לכם מים, כדרך שאמרו (שמות טז ח) בתת ה' לכם בערב בשר לאכול...ואולי חשבו העם כי משה ואהרן בחכמתם הוציאו להם מים מן הסלע הזה, וזהו לא קדשתם אותי...**" וממשיך הרמב"ן וכותב: "**והאמת כי הענין סוד גדול מפתרי התורה...**"

ונראה לבאר בזה ביאור ממנו ניתן ללמוד לקח לעצמנו. ללבו של אדם יש תכונות רבות ושונות. במדרש קהלת רבה א' – לח' מובא: "**חלב מתחזק, שנאמר: 'ויחזק ה' את לב פרעה' (שמות יד'), חלב מתרכך, שנאמר: 'אל ירך לבבכם' (דברים כ'). חלב נקרע, שנאמר: 'וקרעו לבבכם ואל בגדיכם' (יואל ב'): חלב הוא כאבן, שנאמר: 'והסרתי את לב האבן מבשרכם' (יחזקאל לו')**..." ועוד תכונות מנוגדות מפורטות שם.

דרכי ההשפעה על האדם אף הן שונות. לא דומה אופן ההשפעה על מי שיש לו לב רך, לב נקרע, כדרך ההשפעה ואמצעי השיכנוע למי שיש לו לב חזק וקשה כאבן. יש שצריכים לדבר אליו בדברים טובים, דברים נחומים, ויש שצריכים לדבר אליו בדברים קשים כגידים, ביד חזקה ובזרוע נטויה.

הדבר תלוי גם במשפיע, יש משפיע שדרכו להיות זועם וזועף ומקל חובלים בידו, ויש משפיע שדרכו להיות ברכות ודרכי נועם.

כשנפגשים שני אלה, משפיע שפועל בדרך נוקשה ומקבל עקשן שאינו מוכן לקבל, קרוב לוודאי, שפגישה כזו לא תביא לידי ל תוצאות רצויות.

"ממרים הייתם עם ה'" (דברים ט') מעיד משה רבנו על דור המדבר. "ובתבערה ובמסה ובקברת התו מקציפים הייתם את ה'". (שם) גם הקב"ה אמר: "ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא". (שם) ופה משה רבנו נוזף בהם: "**שמעו נא המרים!**" ולסיום לקשיות עורפם הוא מכה במטהו את הסלע פעמיים - על כך נענש.

מנהיג ישראל, ומנהיג שמכחו ניזונים כל מנהיגי ישראל, עד סוף כל הדורות, צריך לדעת אף לדובב את הסלע. "לא בחיל ולא בכח" (זכריה ד') מובנו גם במה שנוגע בלפי פנים, כלפי צינורות ההשפעה המותאמים לכלי הקיבול של העם, ויהיה קשה עורף כמה שיהיה. "כי אם ברוחי" - בדברים רכים.

זהו הלקח של מי המריבה לדורות: "אתפשטותא דמשה בכל דרא" (תיקוני זוהר קיב') מנהיג תמיד צריך לדעת למצא את נתיבות ההשפעה על הדור באמצעות הדבור הרך, אפילו שיהי הדור קשה כסלע. אם כן, ניתן לסכם את תמצית החטא: משה רבנו צריך לדעת לדבר גם אל מי שליבו קשה כסלע.

בין אדם לחבירו

המעשן סיגריות, מלבד הנזק הגדול שגורם לעצמו, גורם הוא צער ונזק לאחרים, ובמיוחד במקומות ציבוריים כגון באוטובוס, משרדים, בית המדרש וכדומה. ופשוט שדבר זה נוגע גם למי שמעשן בביתו וגורם צער לבני ביתו.

אדם המדיף ריח רע מגופו עקב אכילת דבר שריחו רע או מחמת זיעה וכדומה, גורם לסביבתו צער רב, ואפילו לחילול ה'. לכן, יש להימנע מאכילת מאכלים המדיפים ריח רע מהפה כגון שום, סמוך למפגש עם אנשים, ובקיץ יש להעביר את ריח הזיעה, ע"י מקלחות וע"י שימוש ב "דאודורנט" וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: האם על אדם לברך ברכת "שהחיינו" על תפילין חדשות?

תשובה: בתוספתא ברכות, פרק ו' הלכה טו' מבואר, שעל טלית חדשה או תפילין חדשים צריך לברך שהחיינו. אולם התוספות במסכת מנחות דף מב: כתבו בשם רב שרירא גאון, שאין הלכה כדברי התוספתא בעניין זה, כי אין לברך שהחיינו אלא על מצווה הבאה מזמן לזמן, כגון שופר ולולב מגילה ונר חנוכה, מה שאין כן בתפילין חדשים. אולם הרמב"ם בפרק יא' מהלכות ברכות הלכה ט כתב, שיש לברך שהחיינו על טלית חדשה או על תפילין חדשים.

הטור אורח חיים סימן כב הביא דין התוספתא לגבי טלית חדשה שמברך עליה שהחיינו, והשמיט דין זה לגבי תפילין חדשים. וכתב מרן הבית יוסף שם, בשם רבינו הגדול רבי יצחק אבוהב, שטעמו משום שאין לברך שהחיינו אלא על מצווה הבאה מזמן לזמן, ושלא כדברי התוספתא הנ"ל, ולכן לא כתב הטור בהלכות תפילין שיש לברך שהחיינו על תפילין חדשים, ורק לגבי טלית חדשה כתב לברך, ולא משום המצווה, אלא משום שהוא בגד שמתעטף בו להנאתו, וכדין הקונה כלים חדשים שמברך שהחיינו. ושכן כתב בעל העיטור.

כן פסק מרן בשלחן ערוך אורח חיים סימן כב, שעל טלית חדשה מברך שהחיינו משום דלא גרע מקונה כלים חדשים. ומבואר שסובר שלא כדעת הרמב"ם שיש לברך שהחיינו על המצווה של תפילין חדשים.

הטורי זהב כתב, שאף בתפילין חדשים יש לברך שהחיינו. אבל מרן החיד"א במחזיק ברכה סימן כב כתב, שהמנהג כדעת מרן שלא לברך שהחיינו כשמניח תפילין חדשים. וכן כתב המאמר מרדכי בשם האחרונים. וכן פסק הגאון רבי חיים פלאג'י בכף החיים סימן י'. וכן כתבו בספר 'זכור לאברהם' חלק א' הלכות ברכות. ובספר 'שמח נפש' מערכת שהחיינו דף פב. ובספר ברכת יוסף ידיד חלק ב'. ועוד אחרונים. וכן פשט המנהג.

סיכום: הרוכש תפילין חדשות, הנכון הוא שמצד ספק ברכות להקל לא יברך עליהם ברכת שהחיינו. אולם מי שרוצה רשאי לברך עליהם שהחיינו, כפסיקת מרן בשו"ע. ומה טוב ומה נעים שכדי לצאת ידי חובת כולם, ילבש בגד חדש יברך עליו שהחיינו ויכוון בברכתו זו גם על התפילין החדשות.

מפניני הפרשה - רעיון

לא תבושי ולא תכלמי!

כששורפים את הפרה האדומה, משליכים לתוך המדורה עץ ארז ואזוב ושני תולעת, כמו שכתוב בתורה: "**ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת**" (**פרק יט' ו'**) – מה הרעיון מאחרי זה?

מבאר הספורנו, ששני התולעת (צמר הצבוע אדום) מורה על חטא - כידוע ביום הכיפורים היה במקדש חוט צמר אדום, וכאשר ה' מחל על חטאי בני ישראל היה החוט הופך לבן, לקיים מה שנאמר: "**אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו. אם יאדימו כתולע, כצמר יהיו**" (**ישעיהו פרק א' יח'**).

החוט האדום שקושר יחדיו עץ ארז ואזוב, רומז שהן הגאווה - הרמוזה בארז הגבוה - והן הענווה היתירה, הרמוזה באזוב הנמוך, שתיהן חטא הן! הגאווה, מכשול איום היא. אך גם ענווה יתירה, אינה טובה. שהרי יש מצב בו נכון לנהוג ב: "**ויגבה לבו בדרכי ה'!**" זקיפות קומה, נחישות וגאווה! אין לנו במה להתבייש - לא במסורת, לא במנהגים המפוארים! אדרבה ייבושו אלו, שהתרחקו וניתקו את שלשלת הדורות ומסורת האבות. ייבושו אלו שהלכו לחצוב בורות נשברים של תרבויות רדודות ומושחתות, 'תרבות אנשים חטאים' על כל תחלואיה!

רעיון נוסף כתב ה"בן איש חי" בספרו "אדרת אליהו", והוא שהכהן, הוא הרב המבקש למשוך לב תלמידו לתורה המשולה לעץ, "**עץ חיים היא למחזיקים בה**". עליו גם לדאוג שיהיה מוכתר ענווה שהיא תנאי לתורה.

רומזת התורה, שתחילה ימשכנו בכבלי הכבוד, בבחינת "ארז" רם ונישא. רק לאחר מכן, כשיטעם טעמה של מתיקות התורה, יחנכוהו לענווה בהדרגה. בתחילה – לגובה האזוב, עד לשפלותה של תולעת...

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב מאיר בן שלמה ליברמן ז"ל — יוסף בן מסעודה בן סדון ז"ל — רות אסתר בת יהודה מינץ ע"ה — ג'לברט מרים בת רחל לאה ע"ה

רפאל בן אסתר פוזיילוב ז"ל — אבי מורי ששון בן שמחה בוחניק ז"ל — ז'קלין בת אסתר אדרי ע"ה — אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

ברוך בן ורידה חדאד ז"ל — קנו בן ברכה אלנתנוב ז"ל — הלנה רבקה בת חנה הופמן ז"ל — גלילה ג'קלין בת פרחה יזדי ז"ל

ליטמן בן שרגא פייבל שטיין הכהן ז"ל — אלישבע (אליזבט) בת מנחם הלוי ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

כס"ד ד' לחודש תמוז ה'תשפ"ז
שנה שלושים ושתים גליון מס' 37
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

שבת קודש
פרשת חוקת
מפטירים:
"וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי"
(שופטים יא' א')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: **19:30**
יציאת השבת: **20:30**
זמן רבנו תם: **21:01**

שיטת המקובלים בדילוג פסוקי דזמרה מבוסס על שו"ע ופוסקים אחרונים

כאמור להלכה נפסק בשולחן ערוך שהמאחר לתפילה צריך לדלג על חלק מ'פסוקי דזמרה' כדי להתפלל עם הציבור, אולם יש פוסקים שסוברים עפ"י מקורות בקבלה, שאמירת 'פסוקי דזמרה' כסדר עדיפה על תפילה בציבור.

באר היטב

ב"באר היטב" סימן נב' א' הביא שתי דעות בעניין דילוג בפסוקי דזמרה: **"המגיד הזהיר לבית יוסף לבוא לבית הכנסת בהשכמה כדי שיוכל להתפלל כסדר ולא בדילוג, כי העושה כן מהפך הצינורות. סידור האר"י. והרבה אנשי מעשה נוהגים להתפלל כסדר מטעם זה אפילו אם איחרו לבוא לבית הכנסת. אבל בתשובת חכם צבי (סימן לו') כתב, שמה שכתב בספר הזוהר שיש להתפלל על הסדר, היינו כשאינו מתפלל עם הציבור, אבל אם איחר לבוא לבית הכנסת ובא כשהציבור מתפללין, כולי עלמא מודו דידלג כדי להתפלל עם הציבור..."**

משנה ברורה

ה"משנה ברורה" בס"ק א' הביא את דברי המגיד הנ"ל, ולמעשה פסק כדעת ה'חכם צבי' והפרי חדש שתפילה בציבור עדיפה על אמירת 'פסוקי דזמרה' כסדר, אפילו למי שלא רגיל להתפלל בציבור. **"...ואפילו מי שאינו רגיל להתפלל עם הצבור בתמידות שאינו משכים כל כך, מכל מקום אם אירע לו איזה פעם שבא לבית הכנסת ומצא להצבור בסוף פסוקי דזמרה, יעשה כמו שכתב בשו"ע, דעל כל פנים יש לו לזכות בפעם זה להתפלל עם הצבור".**

ילקוט יוסף

בספר 'ילקוט יוסף' סימן נב' סעיף א' מדגיש תחילה את החשיבות להגיע בזמן לבית הכנסת, כדי שלא לבוא לידי צורך של דילוג על פסוקי דזמרה, אבל להלכה, פסק שמי שמאחר עליו לדלג כפי שפסק מרן בשו"ע.

"...אולם מי שעבר ונתאחר לבוא לבית הכנסת, ומצא שהציבור נמצאים בסוף הזמירות, ואם יתפלל כסדר יפסיד תפילה בציבור, ימהר להתעטף בציצית ולהניח תפילין בברכותיהן, ואח"כ יאמר "אלהי נשמה" עד "המחזיר נשמות לפגרים מתים", ויברך ברכות התורה, ויתחיל ברוך שאמר, ומזמור תהלה לדוד, ומזמור הללו את ה' מן השמים, ומזמור הללו אל בקדשו, ויסיים בברכת ישתבח, וימשיך מברכת יוצר אור על הסדר כדי להתפלל עם הצבור, או עם חזרת השליח צבור...ואעפ"י שהמקובלים אומרים שאם מדלג הזמירות ואומרם לאחר התפלה הרי הוא כמהפך צינורות הקדושה, זהו רק לכתחילה, אבל כשעושה כן בדלית ברירה כדי להתפלל עם הציבור, אין בכך כלום. שמעלת התפלה בצבור נשגבה מאד, ודוחה אמירת הזמירות.

האם נשים צריכות לדלג?

האם הלכה שפסק מרן בשולחן ערוך בעניין הדילוג על פסוקי דזמרה תקפה גם לנשים או לא? השאלה עולה משום שהרי נשים אינן מחויבות בתפילה בציבור, אבל גם אינן חייבות האמירת 'פסוקי דזמרה'?

הליכות שלמה

בספר "הליכות שלמה" פרק ה' הערה ד' הובא משמו של רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שנשים לא תדלגנה על 'פסוקי דזמרה'.

מדברי מרן בשו"ע עולה שבשעת הדחק, עדיף אפילו לדלג על כל "פסוקי דזמרה" כדי להתפלל עם הציבור. ושבמקרה כזה יאמר את 'ברוך שאמר' ו'ישתבח' אחרי התפילה בלי ברכה.

אמירת 'ישתבח' וחתימה בברכה

הרי"ף

הברכות של "ברוך שאמר" ו"ישתבח" לא מוזכרות כלל בדברי חז"ל, אלא רק בדברי הראשונים ופוסקים מאוחרים יותר, אך הן מיוחסות לאנשי כנסת הגדולה, כפי שכתב הרי"ף במסכת ברכות דף כג.

פסיקת הטור

הטור בסימן נד' מבאר מדוע ברכת 'ישתבח' לא פותחת בברוך, ומדגיש שאין לענות אמן, אלא חי העולמים שזהו סיום הברכה.

בית יוסף

ה"בית יוסף" בסימן נד' מדגיש שמשום כך מי שלא אמר 'ברוך שאמר' וקצת מפסוקי דזמרה לא יאמר את 'ישתבח': **"...ומכאן יתבאר לך שאין לומר ישתבח אלא מי שאמר ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה וכמו שכתבתי בסימן נג' (תחילת הסימן)"**. עוד כתב שם שאין להפסיק בין ברכת ישתבח לברכות קריאת שמע ומציין מקור ב 'ירושלמי' המדגיש את חומרת האיסור.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן נד' בסעיפים א' עד ג' פסק לגבי 'ישתבח' עפ"י מה שכתב ב"בית יוסף", ולגבי הפסק בין 'ישתבח' ל 'יוצר' כתב: 'יש מי שאומר' שמותר להפסיק שם לצורכי ציבור וצדקה. והרמ"א הוסיף בהגה שמשום כך פשט המנהג לברך את החולה בין 'ישתבח' ל 'יוצר': **"המספר בין ישתבח ליוצר, עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. ויש מי שאומר שלצרכי צבור או לפסוק צדקה למי שבא להתפרנס מן הצדקה, מותר להפסיק. הגה: ומזה נתפשט מה שנהגו בהרבה מקומות לברך חולה...בין ישתבח ליוצר..."**

פסקי תשובות

אולם בספר 'פסקי תשובות' סימן נד' כתב שכבר פשט המנהג בישראל, לא לעשות שום הפסק בין ישתבח ליוצר, אפילו לא לצורכי מצווה.

ילקוט יוסף'

בילקוט יוסף בסימן נד' הוסיף פרטי הלכה רבים בעניין אמירת ישתבח: **"שבח ברכת ישתבח הוא עצום, ושלשה עשר השבחים שבברכת ישתבח נאמרים בלי הפסק, וכל שכן שלא יהיה הפסק בין השבחים בדיבור ח"ו...מנהגינו שהיחיד אומר ישתבח מיושב...ורק הש"ץ אומרה מעומד, כדי לומר קדיש מעומד. ומנהג האשכנזים כדעת הרמ"א שהיחיד עומד בברכת ישתבח..."**

פינת העורך

כתב בספר ה'עיקרים', שהטענה על משה ואהרן הייתה מדוע המתינו עד שהעדה התלוננה והרוחות סערו?! כמנהיגי העם, מיד כאשר מתה מרים וראו שהבאר הפסיקה לנבוע - אפילו שהיו עסוקים באבלם על מות אחותם - היו צריכים לפעול, לפנות מיוזמתם אל הבורא יתברך ולבקש מים לעם!

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לנכדתו היקרה והאהובה סימה (סימי) אריאלה בוחניק הי"ו ולכל בני משפחתנו לרגל הגיעו למצוות.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידייך לטובה ותזכי לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאביאל וחן בן סדון הי"ו ולכל בני משפחותיהם – משפחת בן סדון הי"ו ומשפחת קובי הי"ו לרגל הולדת בנם רועי הי"ו והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכות ההודאה על ירושה – חלק ב' סופי

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רכג' סעיף שאדם שאביו נפטר מברך "דיין האמת", אם ירש ממנו ממון - אם אין לו אחים מברך גם: "**שהחיינו**", ואם יש לו אחים, במקום שהחיינו מברך: "**הטוב והמטיב**". והרמ"א הסביר שלא מברכים ברכת "הטוב והמטיב", אלא אם יש לאדם שותפים באותה טובה: "**מת אביו, מברך: דיין האמת, היה לו ממון שירשו, אם אין לו אחים מברך גם כן: שהחיינו, ואם יש לו אחים, במקום שהחיינו מברך: הטוב והמטיב. הגה: שאין מברכין הטוב והמטיב אלא אם כן יש לו שותפות באותה טובה (טור)**".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רכג' ס"ק ח' כתב שיש לברך "דיין האמת" בשם ומלכות, לא רק על פטירת אביו, אלא גם על פטירת שאר קרובים שחייב להתאבל עליהם, וכן על פטירת תלמיד חכם, ועל אדם כשר שמצטער עליו, ואפילו שיש נוהגים לברך ברכה זו בלי שם ומלכות, מנהגם אינו נכון.

לגבי ברכת "שהחיינו" או "הטוב והמטיב" שצריך לברך, אם אביו נפטר והוא לבדו או עם אחרים יורשים אותו, כתב בס"ק ט' שאפילו שאינו רוצה במיתת אביו והעדיף שיחיה ולא ירש אותו, בכל זאת מברך ברכות אלו, מפני שברכות אלו לא תלויות בשמחה, אלא על התועלת שיש מהירושה:

ערוך השולחן

גם בספר ערוך השולחן סימן רכג' סעיף ג' הדגיש שברכת "שהחיינו" או ברכת "הטוב והמטיב" שמברך אדם על ירושה שהגיעה אליו פטירת אביו, אינה מבטאת חלילה שמחה על פטירת אביו, אלא הודאה לה' על הירושה שקיבל. ובהמשך כתב, שאם הוא יורש יחידי, גם אם הוא נשוי ויש לו ילדים, אינו מברך "הטוב והמטיב", אלא "שהחיינו", משום שאשתו וילדיו כרוכים ותלויים בו.

"מת אביו מברך דיין האמת, שעל כל המתים שמתאבל עליהם חייב בברכה זו וכל שכן על אביו, ואפילו על תלמיד חכם ואדם כשר, לכתחילה יש לברך דיין האמת כשמת דלא גרע משמועות רעות, אלא שלא נהגו לברך בשם ומלכות ועיין ביורה דעה סימן שמ' (ועב"ח ומג"א סק"ד), מיהו על אביו פשיטא שמברך בשם ומלכות.

ואין בזה רבותא כלל, אלא דהרבותא היא דאם הניח לו אביו ממון בירושה סכום נכון אחר שבירך דיין האמת מברך שהחיינו על ירושת הממון ולא אמרינן איך יברך שהחיינו בעת מיתת אביו.

דאין עניין זה לזה אך אימתי מברך שהחיינו כשהוא יורש אחד אבל כשיש עוד יורש מברך הטוב והמטיב הטוב לדידיה ומטיב לאחריני דכללא הוא שאין מברכין הטוב והמטיב אלא אם כן מגיע גם לאחר טובה זו, ואין לומר הלא גם כשהוא לבדו יורש הרי מגיע טובה לאשתו ובניו דאינו כן דהם תלוים בו ולא דמי לילדה אשתו זכר שגם היא יש לה חלק ממש בהולד אבל ממון כולו שלו ולאו דווקא בירושת אביו מברך וה"ה איזה ירושה שהוא:

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רכג' ס"ק י', כתב שיש פוסקים שדייקו בלשון רש"י והרמב"ם, שאת ברכת "שהחיינו" או ברכת "הטוב והמטיב" שמברך אדם על ירושה שהגיעה אליו פטירת אביו, צריך לברך רק מי שלא ידע מתחילה שיש לאביו נכסים להוריש, אבל אם ידע שיש לאביו נכסים להוריש, לא צריך לברך.

"...היינו כשלא היה יודע בו מתחילה שהיו לו נכסים, אבל היה יודע שהיו לו נכסים, אין לו לברך, דמסתמא נכסיו שלו לאחר מותו, הכי דייק הלכות קטנות חלק ב' סימן קסב' מלשון רש"י והרמב"ם, והביאו יד אהרון בהגהות הטור וכן כתב הנהר שלום אות ב'.

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רכג' כתב שימתין מלברך את ברכת "שהחיינו" או ברכת "הטוב והמטיב" שמברך אדם על ירושה שהגיעה אליו פטירת אביו, עד אחרי שיצא מאנינותו, ושיברך זאת בצינעה בינו לבין עצמו.

"...מת אביו מברך דיין האמת, היה לו ממון שירשו אם אין לו אחים מברך ג"כ שהחיינו ואם יש לו אחים מברך הטוב והמטיב. וימתין עד שיצא מאנינותו, ויברך בינו לבין עצמו ולא ישמעוהו בני אדם כי יש בזה משום פחיתות כבוד לכבוד אביו המת כששומעים אותו מברך שהחיינו, ויש אומרים שעקב כך כלל לא נהגו לברך שהחיינו על ירושה, כי לא יתכן שמתו מוטל לפניו והוא מברך שהחיינו או הטוב והמטיב, ויש הכותבים שאין לברך אותו כי אם כשאביו מת בשיבה טובה זקן ובא בימים שאין הדרך להרגיש צער גדול כל כך".

ובהמשך כתב שאת הברכות אלו יש לברך על כל מיני רווחים מעיסקאות או זכיות נכבדות (באופן יחסי) שמשמחות את האדם.

"ובכלל דין זה נלמד גם לכל מיני הרווחת ממון שהגיעה לאדם מעיסקה גדולה שעשה או זכיה בגורל ומציאה כשהוא בסכום נכבד מאד (העשיר לפי עשרו והעני לפי עוניו) שגורם לשמחה גדולה בלבו מן הדין יוכל לברך שהחיינו בשם ומלכות".

שו"ת שבט הלוי

ממה שכתב בשו"ת שבט הלוי חלק ח' סוף סימן לה', עולה שגם אם הירושה באה לו מיד עם פטירת אביו, אין לו לברך "שהחיינו" או "הטוב והמטיב", לפני שבירך "ברוך דיין האמת", מפני שאם יברך ברכות אלו לפני "ברוך דיין האמת", הרי זה לועג לרש: "**...ומה ששאל בענין המבואר בברכות נט: ובשו"ע אורח חיים סימן רכ"ג, לענין מת אביו וגם ירש ירושה דמברך דיין האמת ושהחיינו או הטוב ומטיב, מהו הדין בזמן הזה שמברכים דיין האמת בבית החיים לפני הקבורה, אבל הירושה הלא היא מיד בשעת מיתה אם יקדים או שהחיינו, לדידי פשוט דגם בזה יברך תחלה דיין האמת ולא מצד שדיין אמת חוב ושהחיינו נקרא ברכת רשות כמו שכתבו פוסקים, אלא משום מאן דמברך שהחיינו בשעת מיתה בלי דיין אמת אין לך לועג לרש גדול מזה**".

הלכה ברורה

ממה שכתב בספר הלכה ברורה בפרק ברכת "הטוב והמטיב" או "שהחיינו" על ירושה, בהערה יא' עולה שלדעתו יש לברך ברכת "הטוב והמטיב" או "שהחיינו" על ירושה, עוד כשהוא אונן: "**...ואמנם בספר גשר החיים פרק יח' סימן ב' אות ג' כתב בפשיטות שאין לברך ברכות אלו כשהוא אונן, ושאין להוכיח ממה שסתמו הפוסקים דבריהם, ויש לומר דמירי באופן שלא חל עליו דין אנינות...אולם בתשובת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך שהובא בספר הליכות שלמה (פרק כג' אות לג') כתב לדחות דברי הגשר החיים, ושברכת הטוב והמטיב או שהחיינו דמיא בזה לברכת דיין האמת, (ומכל מקום כתב שמנהג העולם שלא לברך שהחיינו על ירושה כלל, וכדלהלן בסמוך)...**"

סיכום

אדם שאביו נפטר מברך על פטירתו "דיין האמת", ואם זוכה הוא בירושה, אם אין יורש נוסף איתו מברך גם ברכת "שהחיינו", ואם יש יורש או יורשים אחרים איתו במקום "שהחיינו" מברך "הטוב והמטיב". אמנם קשה לאדם לברך ברכה זו, אבל כבר כתב הרשב"א שברכת שהחיינו על הירושה אינה תלויה בשמחה אלא תלויה בדבר שמגיע לו תועלת, ואעפ"י שמתערב עמה צער ואנחה שהרי אפילו מת אביו ונפלה לו ירושה אומר שהחיינו. הנכון בזה הוא שימתין מלברך את ברכות אלו עד אחרי שיצא מאנינותו, או מאבלו, וכן שיברך אותם בצינעה בינו לבין עצמו. יש שנמנעים מלברך ברכות אלו על ירושה, ואין כל מקום להכריחם לברכם.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושב וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, בל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם.**

וגם הוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. כיצד מצווה ה' למשה שיוציא מים מהסלע?

א. שיכה בסלע פעמים. ב. שיכה בסלע פעם אחת ואז ידבר לסלע.

ג. שידבר לסלע ואז יכה בו פעם אחת. ד. שידבר לסלע.

2. כיצד הגיבו ישראל כשראו שמשה ואלעזר ירדו מההר בלי אהרון?

א. בכו בכי כבד על פטירתו. ב. חשדו שאלעזר המיתו כדי להחליפו.

ג. ביקשו ממשה שיתפלל לה' שיחיה אותו. ד. תשובות א' וג' נכונות.

3. כמה ימים בכו והתאבלו בני ישראל על פטירתו של אהרון הכהן?

א. שתים עשרה חודשים. ב. שבוע אחד.

ג. שלושים ימים. ד. שבוע אחד, ובנוסף קבעו יום זכרון שנתי לפטירתו.

שאלה עפ"י פירוש ספורנו - כיתות ו' עד ח'

7. "עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן..." (פרק כא') מי היו המושלים?

א. מושלי נבואות כמו בלעם וחבריו. ב. אנשים שבודים משלים מליבם.

ג. אנשים המבארים במשל, מה שראו בחלום. ד. אנשים המושלים ביצרם.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ו'

4. מדוע מציע משה לקחת מאדום מים ולחם, הרי יש להם מן ובאר?

א. שהאדומים ייהנו מכספי בני ישראל. ב. הבאר והמן היו רק במדבר.

ג. אחרי פטירת מרים לא הייתה באר. ד. תשובות א' וג' נכונות.

5. סיחון סירב לתת לישראל לעבור בגבולו, אך מדוע יצא לקראתם?

א. משנאה, לא רצה אפילו שיתקרבו. ב. להפחידם בחיילים הגיבורים.

ג. ה' גרם לזה, שילחמו שם ולא בעריו הבצורות. ד. א' וג' נכונות.

6. "וַנִּצְעַק אֶל ה' וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ..." (פרק כ') בזכות מה שמע ה' בקולם?

א. התפללו מכל הלב. ב. ברחמי ה' מהעינוי הרב שעינו אותם המצרים.

ג. בזכות ברכתו של יצחק שאמר הקול קול יעקב. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ו' עד ח'

8. אחרי מלחמת סיחון נאמר "על כן יאמרו המושלים..." מי הם המושלים?

א. למשה ואהרון. ב. לאנשים שבודים משלים מליבם.

ג. לבלעם ואביו בעור. ד. לבלק מלך מואב ובלעם.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לזכר אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941